

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΖ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

ΑΔΙΟΡΩΤΑ

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο

(Άρθρο 40 παρ. 1 Κ.τ.Β.)

Στην Αθήνα σήμερα, 11 Ιουλίου 2016, ημέρα Δευτέρα και ώρα 17.10' στην Αίθουσα «Προέδρου Αθανασίου Κων. Τσαλδάρη» (223), συνήλθε σε συνεδρίαση η Διαρκής Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων, υπό την προεδρία του Προέδρου αυτής, κ. Μάκη Μπαλαούρα, με θέμα ημερήσιας διάταξης: Συζήτηση επί της Έκθεσης της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική 2015-2016.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΜΜΕΝΟΣ: Ευχαριστώ πολύ. Σας καλωσορίζουμε κ. Διοικητά.

Αν και έχετε θητεύσει σαν πολιτικός στο Υπουργείο Οικονομικών, δεν ξέρω τι θα προτιμούσατε: Την προηγούμενη σας θέση ή αυτή; Να μιλάτε πολιτικά ή να απαντάτε ως τεχνοκράτης σε πολιτικές ερωτήσεις; Διότι οι πιο πολλές ερωτήσεις έχουν καθαρά πολιτικό αποτύπωμα και πολιτικό περιεχόμενο.

Θα μου επιτρέψετε να μιλήσω λίγο πιο τεχνικά.

Η απορρόφηση των ελληνικών ομολόγων σε σχέση με την, με το 33%. Περίπου πόσα δις το χρόνο αναμένουμε να απορροφώνται από τα ομόλογά μας κι αυτό στην πράξη τι αντίκτυπο θα έχει στις ελληνικές τράπεζες πρακτικά στη ρευστότητα κι εάν θα γίνει μέχρι το Μάρτιο του 2017. Αυτή είναι μια ερώτηση.

Η δεύτερη βασική ερώτηση, για εμένα προσωπικά, είναι το ζήτημα του χρέους. Επειδή υπάρχουν δύο σχολές, η μία είναι του ΔΝΤ και η άλλη είναι ημών και υμών των ευρωπαίων, έτσι όπως έχει έρθει η κατάσταση και θα είμαι απολύτως ειλικρινής, δεν ξέρει κανείς σε ποια βάρκα να πατήσει. Αυτό δεν είναι καλό για την οικονομία, ούτε στην μικροοικονομία, ούτε στη μακροοικονομία ούτε στο πώς μας βλέπει ένας επενδυτής. Δε μπορώ να πάρω το μέρος του ΔΝΤ, δεν μπορώ να πάρω και το μέρος της Ευρώπης με το 3,5% επί 10 χρόνια, από το 2018 και μετά.

Η ερώτηση είναι σαφής: Θα μπορέσει, κατά τη γνώμη σας, να φύγει το ΔΝΤ, με την καλή έννοια το λέω, από την Ευρώπη; Να απορροφήσει ο ESM μ' ένα swap τα 14,5 δις € που υπάρχουν με 3,75, αν το πάρουμε με 1 – 1,20 για 32,5 χρόνια; Τι θα χρειαστεί για να γίνει αυτό, πέρα από τις αξιολογήσεις, την πορεία του προγράμματος; Είναι πολιτικό το ζήτημα, το συζητάμε, νομίζω, 12 μήνες. Θα γίνει; Θα παρθεί πολιτική απόφαση, ναι ή όχι; Εάν δε γίνει αυτό και συνεχίσουμε να έχουμε χρηματοδοτικές ανάγκες με 3,75 για τα 14,5 δις € μέχρι το 2026 για το ΔΝΤ, αλλάζει ο νέος ορισμός, όπως τον θέσαμε κι αυτόν, οι ανάγκες εξυπηρέτησης του χρέους ως προς το Α.Ε.Π., χρησιμοποιώ έναν καινούργιο ορισμό πλέον για τη βιωσιμότητα, τέλος πάντων, «συμφωνήσαμε» όλοι, άρα αυτό πάλι τροποποιείται.

Η ερώτηση είναι μια: Θα φύγει, με ποιον τρόπο και αν είναι πολιτική η απόφαση; Δε μπορούμε να το συζητήσουμε εδώ, ούτε να το εκμεταλλευθούμε πολιτικά σαν πολιτικοί. Εάν αυξάνονται ή μείνουν το ίδιο αυξημένες οι ανάγκες εξυπηρέτησης του χρέους με το ΔΝΤ μέσα, είναι εντελώς μια διαφορετική συζήτηση.

Το ζήτημα της Ιταλίας, της Μ. Βρετανίας, σε σχέση με την Ελλάδα. Είναι άρρηκτα δεμένες οι οικονομίες, τόσο πρακτικά στα εμπορικά ισοζύγια, όσο και στη διαχείριση της τραπεζικής κρίσης και την αστάθεια που βλέπουν οι αγορές με τις ιταλικές τράπεζες, με το Brexit και με τη μικρή Ελλάδα που, αν και είναι ένα μικρό ποσοστό του Α.Ε.Π. της Ευρώπης και ως ρίσκο, δεν παύει να επηρεάζεται άμεσα.

Ερώτηση πρώτη: Αν τα 150 δις € που έδωσε ο κ. Ρέντζι κρατικές εγγυήσεις να στηρίξει τις τράπεζες του δε συνεχίσουν να είναι αρκετά καλές για την ECB και για τους υπόλοιπους ή για τους Γερμανούς, τέλος πάντων και αναγκαστεί να πάει σε bail in, θα έχει ή όχι και πόσο μεγάλο αντίκτυπο στην οικονομία της Ελλάδας άμεσα; Τα διατραπεζικά ECB, δε

μιλάω τώρα για εισαγωγές, εξαγωγές και ισοζυγία. Πώς θα βλέπουν μετά και την Ελλάδα σε σχέση με την απορρόφηση των δικών μας ομολόγων, με το κόστος δανεισμού, εάν θα ανέβει το ρίσκο και της Ελλάδας, θα παρασύρει, δηλαδή, η Ιταλία και το ρίσκο της Ελλάδας, έτσι ώστε να μας πάει ακόμα πιο πίσω την έξοδο στις αγορές, η οποία είναι σχετικά προγραμματισμένη.

Όσον αφορά το Brexit, η ερώτηση είναι πάλι πολύ συγκεκριμένη: Οι Βρετανοί είπαν ότι θ' αποφασίσουν για την αίτηση και την ενεργοποίηση του άρθρου 50, όταν αυτοί θέλουν. Δικαίωμά τους είναι, αυτό λέει και η συνθήκη της Ευρώπης. Εάν πάμε τέλος του χρόνου, όπως λένε όλοι, αυτό πρακτικά, η αβεβαιότητα και η αστάθεια της μη συνεννόησης και της μη έναρξης διαδικασίας αποχώρησης της Μ. Βρετανίας, με οποιονδήποτε όρο και διαπραγματευτικό στόχο, πόσο κακό είναι για τα μακροοικονομικά της Ευρώπης, για το κόστος δανεισμού των ευρωπαϊκών κρατών, πόσο θα αυξηθεί το ρίσκο και τι θα σημαίνει αυτό για την ελληνική οικονομία και για τις ελληνικές τράπεζες, επίσης, γιατί είναι κι αυτές συνδεδεμένες βάση του κόστους χρήματος, άσχετα με τον ELA ή οτιδήποτε άλλο κάνουμε;

Μια επόμενη ερώτηση. Έχετε πάρει εκατοντάδες ερωτήσεις, σέβομαι την υπομονή σας, ελπίζω να απαντηθούν κάποιες και από τις δικές μου.

Σε σχέση με τον αποπληθωρισμό και τα αρνητικά επιτόκια. Δεν γίνεται στην Ευρώπη αποπληθωρισμός. Αρνητικά επιτόκια σε πάρα πολλές χώρες. Δε μπαίνω σε άλλα τεχνικά ζητήματα. Πώς θα φέρουμε τον πληθωρισμό στην Ευρώπη; Τι λέτε στο Council; Αν μπορείτε να μας πείτε. Αν υπάρχει και κάποια άλλη πολιτική πέρα από το, γιατί αυτό, όπως βλέπουμε δε δουλεύει. Είναι πρακτικά αποδεδειγμένο ότι δε δουλεύει. Υπάρχει κάτι άλλο ν' αυξήσουμε τη ζήτηση ή, τέλος πάντων, να φέρουμε έναν πληθωρισμό, να φτάσουμε τον στόχο του 2% για ευνόητους λόγους; Ναι ή όχι ή με ποιες προϋποθέσεις.

Για το δημογραφικό, το οποίο είναι τεράστιο ζήτημα για την κατανάλωση και την οικονομία. Υπάρχει κάποια σκέψη κινήτρων ή οτιδήποτε άλλο, στην Ε.Ε., στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για το πώς θα λύσει αυτό το θέμα στην Ευρώπη; Φαντάζομαι δεν έχουν καμιά ιδέα να φέρουμε κι άλλα 5 εκατ. μετανάστες να δουλεύουν για μας.

Από τα ανεπίδεκτα είσπραξης, κόκκινα δάνεια. Ο ορισμός είναι σαφής, ανεπίδεκτα είσπραξης. Μιλάμε για τα 88 δις €, είδα κι εγώ τη λίστα, εντάξει και η θυμηδία υπήρχε και με

το MINION και με την Ο.Α. και με διάφορους. Πρακτικά, η γνώμη σας σαν τράπεζα της Ελλάδος ποια είναι; Να κάνουμε ένα right off, να τα σβήσουμε αυτά, να αποφασίσουμε να τα βγάλουμε από τη μέση; Είναι δυνατόν να έχω 56 δις €, τα οποία δεν θα τα πάρω ποτέ, αποκλεισμένα σε εταιρείες 50 ετών και 20 της Πειραιϊκής Πατραϊκής;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ (Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος) (εκτός μικροφώνου): Αυτά δεν είναι κόκκινα δάνεια, είναι χρέη προς την εφορία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΜΜΕΝΟΣ: Ναι, θα φτάσω και στα κόκκινα, απλώς είναι μέρος των ανείσπρακτων, δικό μου λάθος. Αυτά πρακτικά θα τα βγάλουμε από τη μέση; Μπορούμε να ή όχι να τα βγάλουμε; Επιτρέπεται και τι πρέπει να κάνουμε γι' αυτό; Θα είχε κάποια αντίρρηση η Τράπεζα της Ελλάδος να φύγουν από τη μέση όλοι αυτοί οι λογαριασμοί;

Προτελευταία ερώτηση σε σχέση με τα κόκκινα δάνεια. Είχατε χρησιμοποιήσει εύστοχα, νομίζω στην αρχή της θητείας σας ως Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, τον όρο ανεπίδεκτα είσπραξης, αν δεν κάνω λάθος, 23 δις € από τα δάνεια.

Ερώτηση σαφής: Πόσα είναι ανεπίδεκτα είσπραξης που, παρομοίως με τα ληξιπρόθεσμα, δεν πρέπει ν' ασχολούμαστε μαζί τους, δεν πρόκειται να τα εισπράξουμε ποτέ; Το ψιλογνωρίζω, θα ήθελα την εισήγηση σας κι εάν αυτά πλέον, επειδή αφορά καθαρά τον τραπεζικό τομέα, σε σχέση και με τα κεφάλαια τα εποπτικά και με όλες τις λογιστικές και εξωλογιστικές διαδικασίες, μπορούμε να τα βγάλουμε. Να μην έχω κι αυτά να λέω «α, έχω τόσο μεγάλο ποσοστό», γιατί όταν ήρθαν οι Γερμανοί εδώ την προηγούμενη βδομάδα, οι αντίστοιχοι της Επιτροπής Οικονομικών, η βασική ερώτηση τους ήταν γιατί δεν εισπράττετε τα 88 δις €.

Πώς να επιχειρηματολογήσεις με Γερμανούς βουλευτές της Επιτροπής Οικονομικών όταν μέσα σε αυτά είναι 40 τουλάχιστον ανεπίδεκτα εισπραξής, τα οποία θα έπρεπε να έχουν σβήσει;

Τέλος, επειδή έγινε και μια ερώτηση για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, πολύ σαφής η ερώτησή μου. Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας Δεκέμβριο του 2014 παρέδωσε σε 1 Ιανουαρίου του 2015 μειωμένη αξία μετοχών του δημοσίου 25,2 δις, τα λείπει το ΤΧΣ μέσα στα χαρτιά του. Το Μάρτιο του 2015, δύο μήνες με την Κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ – ANEΛ η απαξία των μετοχών του ΤΧΣ ήταν 30,5 δις. Ερώτηση σαφής: τι φταίει για αυτό; Τριάντα δις απαξία μετοχών Μάρτιο του 2015, 25,2, αν θέλετε, το Δεκέμβριο του 2014, γιατί απαξιώθηκαν τόσο πολύ οι μετοχές και ποιος μπορεί να φταίει για αυτό; Σας ευχαριστώ πολύ για την υπομονή σας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ: Στον κύριο Καμμένο. Δεν γίνεται. Η λέξη ανείσπρακτα NPL, δεν υπάρχει. Διότι, αυτό δεν γίνεται να προσδιοριστεί, γιατί πρέπει να συνυπολογίσουμε την αξία του καλύμματος και τις προσπάθειες ανάκτησης μέρους δανείων. Όταν μια Τράπεζα, θεωρεί ότι μια εταιρεία έχει κλείσει, διαγράφει το δάνειο. Άρα λοιπόν, αυτόματα ένα ανείσπρακτο NPL διαγράφεται. Αλλά, από κει και πέρα, όλες οι Τράπεζες προσπαθούν να ανακτήσουν τα καλύμματα που έχουν για να ελαχιστοποιήσουν τη ζημιά. Ασχέτως αν έχουν κάνει διαγραφή. Ακόμα και αν έχουν κάνει διαγραφή, η προσπάθεια της ανάκτησης δεν σταματά ποτέ. Άρα λοιπόν ανείσπρακτα NPL, δεν υπάρχουν.

Με ρωτήσατε πόσα ομόλογα μπορούν να μπουν στο QE, όταν επιτραπεί. Έχουμε εκτιμήσει ότι είναι περίπου 3,7 δις, σε ένα σύνολο ομολόγων PSI, της τάξης των 20 δις. Άρα, ναι μεν φαίνεται μικρό ποσό απόλυτα, αλλά ως προς τα 20 δις, είναι μεγάλο, που σημαίνει ότι η επίπτωση στις αποδόσεις των ομολόγων δεν θα είναι μικρή όταν μπουν αυτά τα 3,7 δις στο πρόγραμμα. Τώρα, αν μπορεί να φύγει το ΔΝΤ, δεν θα ήθελα αυτή τη στιγμή να διακινδυνεύσω μία πρόβλεψη. Πράγματι, αν ο ESM αγοράσει το χρέος του ΔΝΤ, το υπόλοιπο χρέος, θα έχουμε κέρδος, διότι είναι αρκετά χαμηλότερα τα επιτόκια του ESM. Αλλά αυτό, όπως ξέρετε, είναι πολιτική απόφαση σε επίπεδο ευρωζώνης και του ίδιου του ΔΝΤ να γίνει.

Δεν θεωρώ ότι θα έχουμε ντόμινο. Δεν θεωρώ ότι θα γίνει στην Ιταλία bailing, όπως με ρωτήσατε και άρα δεν βλέπω καθόλου πιθανή, μια τραπεζική κρίση στην Ευρώπη. Θέλω απλά να σας πω, ότι από το 2008 μέχρι σήμερα, δηλαδή από τότε που έγινε η Lehman Brothers μέχρι σήμερα, οι ευρωπαϊκές Τράπεζες έχουν αυξήσει τα κεφάλαιά τους κατά 500 δις. Είναι πολύ πιο ισχυρές σήμερα, απ' ό,τι ήταν τότε. Δηλαδή, μιλάμε για άλλο κόσμο στον τραπεζικό τομέα.

Αν θα μας πάει πίσω το Brexit; Θα πάει πίσω, κυρίως, τη μεγάλη Βρετανία. Λυπάμαι που το λέω. Όπως ξέρετε, τα δημοψηφίσματα δεν παράγουν έννομα αποτελέσματα. Το Κοινοβούλιο τελικά θα αποφασίσει. Και εδώ, υπάρχουν μεγάλες αβεβαιότητες. Ποτέ και εάν το αποφασίσει και υπό ποιες προϋποθέσεις. Για το άρθρο 50, μόνο το Κοινοβούλιο μπορεί να ενεργοποιήσει το άρθρο 50, αποχώρησης από την Ε.Ε.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ (ομιλεί εκτός μικροφώνου): Δεν έχει δικαίωμα να το αρνηθεί. Έχει δικαίωμα να προσδιορίσει το χρόνο. Το αποτέλεσμα του Δημοψηφίσματος είναι υποχρεωτικό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ (Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας): Έχω αντίρρηση. Δεν είμαι νομικός. Διαβάζω και εγώ αναλύσεις νομικών.

Όπως είπατε, τι θα συμβεί; Θα συμβούν αρκετά αρνητικά αποτελέσματα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ήδη οι επενδυτικές τράπεζες περιμένουν τις εξελίξεις για να δουν αν θα φύγουν. Υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα στους εργαζόμενους αν θα κλείσουν οι τράπεζες και αν θα μεταφερθούν στην υπόλοιπη Ευρώπη. Είναι αρκετά λιγότερο κακό για την Ε.Ε.. Δεν έχουν κάνει ακόμη εκτιμήσεις ούτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ούτε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Μόνο ιδιωτικά think tanks έχουν κάνει εκτιμήσεις και το αναφέρουν σε κόστος Ευρώπης της τάξεως του 0,2% στα επόμενα 2 χρόνια, ένα σχετικά μικρό ποσοστό. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο επίσης έκανε αντίστοιχες προκαταρκτικές εκτιμήσεις αυτού του είδους.

Στην Ελλάδα, εδώ στην Τράπεζα της Ελλάδος έχουμε κάνει εκτιμήσεις. Είναι εδώ οι συνεργάτες μου, ο κ. Μαλλιαρόπουλος, Διευθυντής Μελετών και ο κ. Παντελιάς, που έχει την ευθύνη της εποπτείας. Αν δεν κάνω λάθος η επίπτωση από το Brexit στην Ελλάδα είναι της τάξεως του μηδέν κόμμα μηδέν κάτι τις εκατό. Είναι πολύ χαμηλότερο, δηλαδή, από την υπόλοιπη Ευρωζώνη, τουλάχιστον με τα μέχρι τώρα στοιχεία, αλλά, όπως είπε και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, επιφυλασσόμαστε για μια πληρέστερη ανάλυση.

Κύριε Καμμένο, δουλεύει το QE. Αν δεν ήταν, σήμερα η ύφεση στην Ευρώπη θα ήταν μεγάλη και ο αποπληθωρισμός ακόμη μεγαλύτερος. Δηλαδή, θα πρέπει να ρωτήσετε τι θα συνέβαινε αν δεν γινόταν το QE. Ενδεχομένως να γίνει και βαθύτερο αν χρειαστεί. Δεν αποκλείεται αυτό. Όσο αφορά τα δημογραφικά κίνητρα, εγώ απλώς διαβάζω ότι η Τουρκία δίνει κίνητρα σε μορφωμένους Σύριους να γίνουν μόνιμοι υπήκοοι της Τουρκίας. Τους δίνουν ιθαγένεια. Βλέπω ότι και η Γερμανία προσπαθεί να προσποριστεί πρόσφυγες από τη Μέση Ανατολή που έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο.

Όσο αφορά την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, με ρωτήσατε μέχρι στιγμής πόσο έχει δώσει το Ταμείο Χρηματοπιστωτική Σταθερότητας. Στο σύνολο, μαζί με την ανακεφαλαιοποίηση και την εκκαθάριση και αναδιάρθρωση, είναι 46 δισ., από τα 50 που είχαν προϋπολογιστεί στην αρχή.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΜΜΕΝΟΣ: Η ερώτησή μου ήταν για την απομείωση της αξίας της συμμετοχής του ΤΧΣ στις 31/12/2014, που είναι, βάσει στοιχείων, του ΤΧΣ, 25,2 δισ..

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ (Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος): Δεν είναι μόνο μέχρι 31/12. Η απομείωση του ΤΧΣ έχει ξεκινήσει και έχει κορυφωθεί το 2015. Εγώ θυμάμαι στο μέσο του 2014 πάντως η αξία των συμμετοχών του ΤΧΣ είναι ακριβώς όσα λεφτά είχε βάλει. Εύχομαι να μπορούμε να το ξαναφτάσουμε το νούμερο αυτό. Έχει 44% το ΤΧΣ στην Εθνική Τράπεζα. Δεν ξέρεις όμως μέχρι πόσο μπορείς να ανακτήσεις αξία. Δεν μπορείς να το ξέρεις αυτό.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΤΑΪΚΟΥΡΑΣ: Αν το ποσοστό έχει πάει από 60 σε 20, δεν μπορεί να έχεις αυτό το ποσοστό ανάπτυξης.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ (Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος): Δεν μπορείς τώρα. Τώρα οι τιμές είναι τέτοιες που δεν μπορείς να το έχεις.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΤΑΪΚΟΥΡΑΣ: Το πρόβλημα, όμως, είναι και μετά για το DSA, το οποίο αναφέρατε, γιατί στο DSA γίνεται μια αποτίμηση πολύ χαμηλή, που μας δυσκολεύει στη διαπραγμάτευση ως χώρα για χαμηλότερα πρωτογενή πλεονάσματα και καλύτερη ρύθμιση του χρέους, όταν σου έχουν μόνο 5 δισ..

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ (Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος): Το DSA κάνει μια πρόβλεψη μέχρι το 2018.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΤΑΪΚΟΥΡΑΣ: Μέχρι το 2060.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ (Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος): Όχι, για τα 5 δισ. δεν είναι μέχρι το 2060. Εν πάση περιπτώσει, θυμίζω ότι και σε άλλες χώρες η μετοχική αξία των τραπεζών είχε πέσει πάρα πολύ χαμηλά και ανέβηκαν. Μην ξεχνάτε ότι η Ελλάδα σήμερα είναι στο βάθος της ύφεσης και σε απασχόληση εργατικού δυναμικού και με πολύ υψηλή ανεργία και στις χαμηλότερες δυνατές τιμές των τραπεζών ως προς τη λογιστική αξία. Δεν ξέρει κανείς πώς θα εξελιχθεί αυτό το μέγεθος στο μέλλον.

